

WEBBUTVECKLING

LAGAR, RIKTLINJER OCH INTEGRITET

SAMMANFATTNING

I detta kompendium så kommer du få lära dig om lagar, riktlinjer och integritet kopplade till webbutveckling. Främst kommer du få nosa på upphovsrätt, GDPR, integritet, yttrandefrihet och tillgänglighetsdirektivet.

Anneli Fjällstedt

INNEHÅLL

Inledning	1
Upphovsrättslagen.....	2
Ideell rätt	2
Ekonomisk rätt.....	3
Vad skyddas av upphovsrättslagen?	4
hur länge skyddas verket?	5
Vad betyder copyright-tecknet ©?	6
Vad kan hända om man inte följer lagen?	6
Creative Commons	7
villkor	7
Tillgänglighetsdirektivet	8
Dataskyddsförordningen (GDPR)	8
Personlig integritet	9
Men vad är då personlig integritet?.....	9
Hot mot den personliga integriteten	9
Yttrandefrihet	10
Lagar och riktlinjer i Webbutveckling 1	11
Referenser.....	Bilaga 1
Bilaga 2	Bilaga 2

INLEDNING

I detta kompendium så kommer du få lära dig om lagar, riktlinjer och integritet. Det finns många lagar som berör webbplatser och andra digitala kanaler och vi kommer därför inte kunna beskriva alla juridiska scenarion men vi vill ge en tydligare blick av de mest relevanta lagar som du kommer stöta på i ditt arbete med webbutveckling.

Vi kommer i första hand gå igenom följande punkter i detta kompendium:

- Upphovsrättslagen
- Creative commons
- Dataskyddsförordningen
- Tillgänglighetsdirektivet
- Yttrandefrihet
- Integritet

I dokumentet kommer också finnas referenser med tips på länkar där du kan läsa mer på området. Dessa är inte ett krav att läsa i kursen utan endast för att ge dig ett mervärde om du tycker området är intressant om inget annat angetts.

Bilder som ligger i detta dokument ligger under licens för fri användning utan attribution om inget annat angetts. Referens till originalbilder och källor ligger i bilaga 1.

UPPHOVSRÄTTSLAGEN¹

Upphovsrättslagen skyddar upphovsmannens rättigheter till att själv bestämma över sina kreativa verk. Rätten delas upp i två delar: Ideell rätt och ekonomisk rätt. Dessa delar beskriver vilka rättigheter upphovsmannen har gällande sina verk. Upphovsmannen är den person som skapat ett verk och är alltid en fysisk person.

Upphovsrättslagen skyddar upphovsmannens egen kreativa skapelse. Det innebär att verk som uppstått som resultat av upphovsmannens egna intellektuella och kreativa uttryck som skyddas. Det är också varför exempelvis enklare texter, teckningar och blanketter saknar skydd från upphovsrättslagen.

Originalitet är ett kriterium inom EU när det kommer till upphovsrätt. I svensk praxis har verkshöjd tidigare varit kriteriet för skydd och det innebär att verket ska vara tillräckligt originellt, självständigt producerat och nyskapande.

Det finns inga kriterier om kvalitet vilket leder till att är verket upphovsmannens egen intellektuella skapelse får verket skydd.

IDEELL RÄTT

Den ideella rätten innebär att upphovsmannen alltid har rätt att bli namngiven i de sammanhang då hans verk används. Om det av någon anledning inte skulle vara tekniskt eller praktiskt möjligt att ange namn i direkt anslutning till verket kan andra överenskommelser göras. Exempelvis kan namngivning för verk som publicerats på en webbplats ske på en separat upphovsrätts/licenseringssida.

Den ideella rätten ger också ett skydd från att verk används på ett sådant sätt att det är kränkande för upphovsmannen. Det gäller både ett skydd från att verket förändras på kränkande sätt samt ett skydd från att verket används offentligt på ett sätt eller i ett sammanhang som är kränkande.

¹ Vill du läsa mer om upphovsrätten så kan du göra det här: <https://lagen.nu/1960:729>

Exempel på kränkande användning:

Om en upphovsman skapat ett verk och någon väljer att offentligt använda verket på en demonstration för att symbolisera vitmakt utan upphovsmannens godkännande så kan sammanhanget och användandet räknas som kränkande.

Det vill säga om upphovsmannen inte vill kopplas till vissa syften, symboler eller budskap så ska inte dennes verk användas i dessa sammanhang.

Den ideella rätten behålls alltid av upphovsmannen och kan inte förhandlas bort.

EKONOMISK RÄTT

I och med den ekonomiska rätten så har upphovsmannen rätt till ekonomisk ersättning när verket används. Med ekonomisk rätt menar man att upphovsmannen ensam bestämmer om denne vill göra fler exemplar av sitt verk eller om upphovsmannen vill göra sitt verk tillgängligt för allmänheten.

Upphovsmannen kan överlåta delar av eller hela den ekonomiska rätten till någon annan. Den person vilket upphovsmannen överlåter sin ekonomiska rätt till blir då rättighetshavare. Rättighetsinnehavare kan vara antingen en enskild person, en förening eller ett företag.

Vill någon använda eller framställa upphovsmannens verk och på så sätt göra det tillgängligt för allmänheten behöver personen tillåtelse från upphovsmannen eller rättighetsinnehavare.

VAD SKYDDAS AV UPPHOVSRÄTTSLAGEN?

Upphovsrättslagen skyddar bland annat:

- Litterära verk
 - Skönlitteratur
 - Facklitteratur
 - Avhandlingar
 - Föredrag
 - Sångtexter
 - Diktverk
 - Protokoll
 - Reklamtexter
 - Tekniska beskrivningar
 - Datorprogram
 - Kartor
 - Grafisk eller plastisk form (till exempel en undervisningsmodell av en människokropp)
- Konstnärliga verk
 - Måleri
 - Teckning
 - Skulptur
 - Kollage
 - Textilkonst
 - Fotografiska verk
 - Musikaliska verk (noterna)
 - Filmverk (exempelvis spelfilm, reportage, dokumentär, reklamfilm)
 - Sceniska verk (exempelvis balett, skådespel)
 - Byggnadsverk
 - Brukskonst (exempelvis hemslöjd)
 - Muntligt framförda tal
 - Musikaliska improvisationer

Upphovsrättslagen skyddar inte idéer: om du exempelvis vill skriva en saga om en pojke som får veta att han är en trollkarl och ska få flytta från sina släktingar till en skola för häxor och trollkarlar så är det helt upp till dig. Men du får inte använda det färdiga händelseförloppet, beskrivningarna och karaktärerna i Harry Potter på så sätt som J.K Rowling skrivit det.

Motiv skyddas inte heller så om du vill avbilda ett specifikt landskap med hjälp av din valda teknik (kamera, oljefärg, eller liknande) så är det helt fritt att göra även om någon annan gjort det före dig. Du får däremot inte sitta inne på ett

museum och aktivt måla av en färdig tavla för att sedan ge ut det som ditt originella verk.

Något annat som är fritt är fakta. Detta för att alla ska kunna genomföra forskning eller debattera om ett ämne. Däremot så är det inte okej att kopiera någons text. Där kommer istället citat och referenser in då du kan citera andra och referera till andra texter för att stärka dina argument. Inom skolan så kan plagiat leda till underkända uppgifter eller ej godkända slutbetyg så därför är det extra viktigt att alltid skriva med egna ord för att visa sina egna kunskaper på området. Ett tips är att alltid lägga undan böcker och stänga ned filer eller länkar om du ska skriva en teoriuppgift eller ett prov för att minska risken att du använder formuleringarna du just har läst. Det är nämligen väldigt svårt för hjärnan att komma med helt egna formuleringar och förklaringar om du samtidigt läser någon annans text.

HUR LÄNGE SKYDDAS VERKET?

Följande tidskriterium gäller:

- Verk skyddas i upp till 70 år efter upphovsmannens död
- Verk där upphovsmannen är anonym skyddas verk i 70 år från publiceringsdatum

Skyddas något utan att ha uppnått verkshöjd?

Ja, fotografier som inte uppnått verkshöjd/originalitet skyddas i 50 år från det att fotot togs.

Det finns fler specialfall gällande upphovsrätt och hur länge de skyddas men om du följer riktlinjen på 70 år efter upphovsmannens död så kommer du inte behöva gå djupare i vilka riktlinjer på tid det finns²

Har upphovsmannen varit död längre än 70 år så har upphovsrätten upphört och verket är fritt att använda. Upphovsmannens namn ska däremot alltid sättas ut i anslutning till texten eller bilden, alternativt i en samlad förteckning.

² Vill du läsa mer angående vilka skyddstider som lagen kräver så kan du göra det på [lagen.nu](https://lagen.nu/1960:729)

VAD BETYDER COPYRIGHT-TECKNET ©?

I Sverige så har inte copyrighttecknet någon laglig betydelse. Det är viktigt att komma ihåg att upphovsrätten finns där även om inte © finns med. Observera också att ett verk inte uppnår verkshöjd bara för att tecknet finns med.

Exempelvis så täcks inte streckgubben på bilden av upphovsrättslagen då den inte uppnår tillräckligt hög originalitet även om upphovsmannen angett © och år. Detta för att vem som helst skulle kunna rita en exakt likadan streckgubbe utan att ha sett streckgubben i fråga.

VAD KAN HÄNDA OM MAN INTE FÖLJER LAGEN?

Den som väljer att inte följa de gällande riktlinjerna för upphovsrätt riskerar att dömas för brott mot upphovsrättslagen. Det i sin tur kan ge böter eller fängelse i upp till två år. Det är dessutom förbjudet att medverka vid otillåten kopiering av upphovsrättsskyddade verk.³

³ Vill du läsa mer om rättsfall gällande upphovsrättsbrott kan du göra det här: <https://www.prv.se/sv/upphovsratt/intressanta-rattsfall/>

CREATIVE COMMONS

Creative commons är ett licenssystem med syfte att underlätta för upphovsmannen att dela med sig av sina verk. Upphovsmannens får då utifrån givna ramverk ange på vilket sätt verket får användas. Genom creative commons licenser underlättas spridningen av verk utifrån upphovsmannens önskemål utan att användare behöver aktivt fråga upphovsmannen vad som gäller.

VILLKOR

Creative commons är uppdelad i 4 villkor som sedan kan kombineras ihop till sex olika licenser.

BY – som står för erkännande eller attribution innebär att upphovsmannen vill ha erkännande i kombination med att verkat används, sprids eller bearbetas. BY villkoret kan även visualiseras genom symbolen av en gubbe i en ring.

NC – villkoret står för Non-Commercial och innebär att verket inte får användas i kommersiella sammanhang. Symbolen som då visualiserar NC villkoret är ett dollartecken med ett streck dragit över det för att visa att du inte får använda verket i vinstdrivande syfte.

ND – som står för No Derivative Works byter att man inte får bearbeta verket på något sätt. Och det innefattar alla former av förändringar av exempelvis bilder, du får inte ens beskära en bild med detta villkor. Symbolen för ND ser ut som ett lika med tecken inom en cirkel.

SA – står för Share Alike och innebär att du som använder, bearbetar, bygger vidare på och sprider verket vidare måste göra det under samma licens som ursprungslicensen. SA symboliseras med en cirkel med en pil som går runt för att visa att man måste fortsätta på samma bana.

TILLGÄNGLIGHETSDIREKTIVET

Lagen om tillgänglighet till digital offentlig service började gälla den 1 januari 2019 som ett resultat av EU-direktivet (2016/2102) om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer. Alla länder inom EU har (eller kommer att ha) lagstiftning kopplad till tillgänglighet på webben. Läs mer om Webbdirektivet på [Webbriktlinjer.se](https://webbriktlinjer.se)⁴ (Instruktionen kommer också synas i dina läsanvisningar i Omnius då detta är ett viktigt område att ta med sig)

Som utvecklare så är det bra att bekanta sig med webbriktlinjerna för WCAG och då specifikt WCAG 2.1 nivå AA⁵. Dessa hjälper dig med ett grundläggande tillgänglighets och användbarhetsarbete för dina projekt.

DATASKYDDSFÖRORDNINGEN (GDPR)

Dataskyddsförordningen finns för att skydda enskilda personers rättigheter och integritet genom att ge extra skydd av dennes personuppgifter. Dataskyddsförordningen⁶ eller GDPR(The General Data Protection Regulation) som den också kallas gäller i samtliga länder inom EU.

Du kommer i dina läsanvisningar i Omnius få mer ingående information om GDPR men vi kommer gå igenom det kortfattat i detta dokument och kort nämna hur det kan påverka dig när du arbetar med ett projekt. I denna kurs så kommer du inte behöva oroa dig för GDPR så länge du inte anger personuppgifter till en specifik levande individ. Skulle du välja att läsa exempelvis Webbserverprogrammering i framtiden så kommer GDPR bli en ännu viktigare lag att komma ihåg då du då arbetar med databaser och vanligen personuppgifter i form av användare eller register. Alla som behandlar personuppgifter måste följa GDPRs riktlinjer. Det är därför viktigt att du tar med dig den information du kommer få om GDPR till ditt framtida arbete inom webbutveckling vare sig det är i privat bruk eller som anställd på ett företag.

⁴ Gå in och läs mer om webbdirektivet <https://webbriktlinjer.se/lagkrav/webbdirektivet/>

⁵ <https://webbriktlinjer.se/riktlinjer/1-utga-fran-wcag-2-1-niva-aa/>

⁶ <https://www.datainspektionen.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/>

PERSONLIG INTEGRITET

I grundlagen(Grundlag "Regeringsformen" där de grundläggande fri- och rättigheterna ligger) står det att du ska skyddas mot att din personliga integritet kränks genom att uppgifter om dig databehandlas.

MEN VAD ÄR DÅ PERSONLIG INTEGRITET?

Personlig integritet handlar bland annat om rätten att inte bli kränkt och den enskildes rätt att kontrollera vem som kan få tillgång till dennes privata information. Den personliga integriteten handlar mycket om att själv få bestämma över vilken information som sprids om den egna personen och rätten att behålla vissa saker för sig själv.

HOT MOT DEN PERSONLIGA INTEGRITETEN

I dagens digitala samhälle finns det många saker som riskerar att den personliga integriteten kränks.

Lägger du ut information om dig själv så bestämmer du lätt vad du vill förmedla. Ett problem som kan uppstå är att andra vidareförmedlar det som du valt att dela med dig av så det är viktigt att tänka på vad du väljer att lägga ut. Samma problem kan uppstå om någon utan din vetskap eller godkännande lägger ut information eller data kopplad till dig. Ett sådant exempel är sociala medier där personer kontinuerligt berättar om sitt, sina vänners eller ovänners liv och spridningen blir snabb och utbredd.

Ett annat hot mot den personliga integriteten är företag som har för dåliga säkerhetsåtgärder och därmed läcker information till obehöriga. Det är här som GDPR kommer in och sätter ekonomisk press på företagen att åtgärda den här typen av problem.

YTTRANDEFRIHET

Yttrandefrihet innebär en frihet att uttala och sprida åsikter utan risk för censur, hinder eller bestraffning. Yttrandefrihet är något som inte finns i alla länder, men i Sverige är det lagstadgat i grundlagen (Yttrandefrihetsgrundlagen). Det betyder dock inte att vi får säga vad vi vill i alla situationer. Vi kan självklart uttala oss om vad vi vill på vilket sätt vi vill, men vi får vara beredd på konsekvenserna som kan uppstå i samband med uttalandet.

Du som enskild individ har alltså skyldighet att tänka på följande:

- Respektera andras personliga integritet
- Kontrollera att det du sprider vidare är sant
- Håll dig till gällande lagar

Det finns också yttranden som är brottsliga:⁷

- Förtal
- Förolämpning
- Ofredande
- Grov fridskränkning
- Hets mot folkgrupp
- Uppvigling
- Brott mot medborgerlig frihet
- Olaga våldsskildring
- Olaga hot
- Hot mot tjänsteman
- Övergrepp i rättssak
- Befattning med och vårdslöshet med hemlig uppgift
- Högförräderi, krigsanstiftan m.fl.

På internet är det lätt att glömma att det man skriver påverkar en annan människa och man uttalar sig lättare när man sitter gömd bakom en skärm än om du träffar en person öga mot öga. Det är därför viktigt att göra sig påmind om skyldigheterna bakom vår kära yttrandefrihet och komma ihåg att bara för att vi kan säga något så kanske vi inte bör göra det.

⁷ Vill du läsa mer på yttrandefrihet på nätet kan du göra det på länken nedan:
https://internetstiftelsen.se/docs/Yttrandefrihet_pa_natet.pdf

LAGAR OCH RIKTLINJER I WEBBUTVECKLING 1

I denna kurs är det viktigt att du arbetar utifrån gällande lagar ute på marknaden och inte lånar material utan tillåtelse från upphovsman eller gällande licenser. Detta för att du ska få en så god förberedelse inför arbetet ute i verkliga livet som möjligt.

Du kommer bedömas utifrån hur väl du följer gällande lagar och hur du resonerar kring lagarna och dess betydelse för ditt arbete.

Det är också viktigt att du följer skolans värdegrund och därav inte använder dig av material som kan uppfattas som kränkande.

REFERENSER

Datainspektionen. (u.d.). *GDPR*. Hämtat från <https://www.datainspektionen.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/>

Lagen.nu. (den 24 09 2019). Hämtat från <https://lagen.nu/1960:729>

PRV. (den 24 09 2019). Hämtat från <https://www.prv.se/sv/upphovsratt/intressanta-rattsfall/>

succo. (den 24 09 2019). *Pixabay*. Hämtat från <https://pixabay.com/sv/photos/hammare-b%C3%B6cker-lag-domstol-advokat-719066/>

Webbriktlinjer.se. (den 24 09 2019). Hämtat från <https://webbriktlinjer.se/lagkrav/webbdirektivet/>

Webbriktlinjer.se. (u.d.). *WCAG*. Hämtat från <https://webbriktlinjer.se/riktlinjer/1-utga-fran-wcag-2-1-niva-aa/>

BILAGA 2

Önskar du mer information om lagar så kan du gå in på följande länkar och läsa mer:

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/upphovsratten-for-bilder-i-skola>

<https://bildupphovsratt.se/fragor-och-svar-om-bildrattigheter>

Det upphovsrättsliga systemet – Dr – Mathias Klang <https://vimeo.com/11419965>

<http://www.creativecommons.se/om-cc/material-om-creative-commons/filmer/>

<http://www.creativecommons.se/om-cc/licensvillkor-symboler-och-forkortningar/>

<https://www.datainspektionen.se/vagledningar/en-introduktion-till-dataskyddsförordningen/vad-ar-en-personuppgift/>

<https://webbriktlinjer.se/lagkrav/diskrimineringslagen/>

https://internetstiftelsen.se/docs/Yttrandefrihet_pa_natet.pdf

<https://internetstiftelsen.se/guide/ungas-integritet-pa-natet/integritet-pa-natet/>

<https://www.datainspektionen.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/>